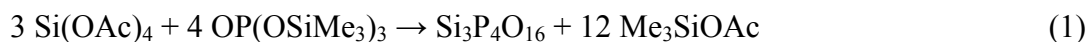

C6190 Pokročilá anorganická chemie - praktikum

Úloha 4. Příprava silikofosfátového xerogelu (Dr. A. Stýskalík)

Příprava porézního a homogenního silikofosfátového xerogelu

TTP může být použit jako prekurzor pro přípravu silikofosfátových gelů.^{1,2} Jeho výhodami jsou relativně vysoká reaktivita (snadné odstoupení trimethylsilylové skupiny oproti alkylesterům kys. fosforečné díky vyšší reaktivitě vazby P–O–Si vs. P–O–C), mísitelnost s organickými rozpouštědly a navíc je možné se vyhnout použití kyseliny fosforečné (voda, H⁺). Tyto všechny přednosti umožňují provádět kondenzační reakci v bezvodém prostředí. Vzhledem k hydrolytické nestabilitě vazeb Si–O–P tak bylo možné připravit zcela nové silikofosfátové materiály^{1,2} (samozřejmě je k tomu nutný také vhodný Si prekurzor – např. Si(OAc)₄, viz úloha Příprava octanu křemičitého).

Octan křemičitý (3.000 g, 11.36 mmol) navážíme do předem zvážené Schlenkovy nádoby v suchém boxu a rozpustíme v toluenu (50 cm³, lze použít také THF, dichlormethan,...). Mírný nadbytek TTP nabere do injekční stříkačky, jehla uzavřeme gumovou zátkou. Vše pak vytáhneme ze suchého boxu a Schlenkovu nádobu s roztokem Si(OAc)₄ připojíme k vakuové lince. TTP následně přikapeme k tomuto roztoku za míchání při laboratorní teplotě (proud suchého dusíku, septum, injekční stříkačka, nyní přesné vážení na kapku TTP, 4.761 g; 15.15 mmol). Po přikapání TTP a důkladném rozmíchání reakční směsi míchání zastavíme a reakční směs umístíme do olejové lázně o teplotě 80 °C. Polykondenzační reakce (1) vedou ke vzniku bezbarvého gelu během cca 30 min. Gel ponecháme v olejové lázni při 80 °C po dobu jednoho týdne (je možné pozorovat synerezi gelu).

Gel následně vysušíme v dynamickém vakuu olejové vývěvy do konstantní hmotnosti (24–48 h), rozpouštědlo a těkavé produkty jímáme do vymrazovací nádoby. Výtěžek xerogelu (=suchý gel, bílý prášek) stanovíme zvážením celé Schlenkovy nádoby s produktem (proto je nutné zvážit prázdnou Schlenkovku předem!). Výtěžek činí obvykle více než 100 % (rovnice 1 popisuje ideální reakci, kdy dojde ke kompletní kondenzaci všech organických skupin, k tomu však nedochází). Místo toho se k charakterizaci gelu používá tzv. stupeň kondenzace,

DC [%] – tj. poměr zreagovaných organických skupin ku celkovému množství organických skupin v reakční směsi (2). Pro takto připravený silikofosfátový xerogel činí DC obvykle asi 85 %.

$$DC = (n_{\text{total}} - n_{\text{residual}})/n_{\text{total}} \quad (2)$$

Charakterizace xerogelu

TG/DSC (vzduch, 5 K min⁻¹):

IR (KBr, cm⁻¹) ν :

¹³C CPMAS NMR (ppm) δ :

²⁹Si CPMAS NMR (ppm) δ :

³¹P MAS NMR (ppm) δ :

BET SA:

GC-MS nebo NMR analýza vedlejších produktů:

Otázky

1/ Porovnejte teoretický hmotnostní úbytek (z vážení produktu) s praktickým hmotnostním úbytkem. Vysvětlete případný rozdíl.

2/ Nakreslete koordinační okolí pro všechny signály Si v ²⁹Si MAS NMR spektrech.

Literatura

¹Styskalik, A.; Skoda, D.; Moravec, Z.; Abbott, J. G.; Barnes, C. E.; Pinkas, J. Synthesis of Homogeneous Silicophosphate Xerogels by Non-hydrolytic Condensation Reactions. *Microporous Mesoporous Mater.* **2014**, *197*, 204–212.

²Styskalik, A.; Skoda, D.; Moravec, Z.; Babiak, M.; Barnes, C. E.; Pinkas, J. Control of Micro/Mesoporosity in Non-hydrolytic Silicophosphate Xerogels. *J. Mater. Chem. A* **2015**, *3* (14), 7477–7487.